

M. Đ. Učur, C. Kovač, I. Krišto, A. Šijaković*

PRIKAZ KONVENCIJA MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE RADA U PODRUČJU ZAŠTITE ZDRAVLJA I SIGURNOSTI NA RADU

UDK 339.732.4:331.45](497.5)

PRIMLJENO: 6.4.2023.

PRIHVAĆENO: 22.10.2023.

Ovo djelo je dano na korištenje pod Creative Commons Attribution 4.0 International License

SAŽETAK: U ovome radu prikazane su konvencije Međunarodne organizacije rada s posebnim osvrtom na konvencije u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, kao univerzalna, pisana vrela suvremenih (kolektivnih i individualnih) radnih odnosa. Naime, prirodno pravo (ljudsko pravo, pravo čovjeka) čovjeka je da uživa pravedne i povoljne uvjete rada koji, napose, osiguravaju: pravo na plaću i naknade (jednake za jednake uvjete rada, odnosno jednake vrijednosti bez ikakvog razlikovanja), ravnopravnost muškarca i žene, pristojan život radnika i njihovih obitelji, sigurne i zdrave uvjete rada, jednaku mogućnost napredovanja, ograničeno radno vrijeme, odmor i dopuste, plaćene blagdane i drugo. Bez obzira na različite podjele konvencija, u radu su prikazane konvencije Međunarodne organizacije rada koje je Republika Hrvatska ratificirala (i to onim, kronološkim, redom kako su donesene) jer upravo „redosljed“ donošenja konvencija kazuje o razvoju radnog prava, odnosno brige za radne i životne uvjete radnika. U sadržaju ovog rada posebni dio odnosi se na konvencije u području sigurnost i zaštite zdravlja na radu.

Gljučne riječi: Međunarodna organizacija rada, sigurnost na radu, zaštita zdravlja na radu, konvencije, ratifikacija, Republika Hrvatska

OPĆA NAČELA ZAKONODAVSTVA MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE RADA

Međunarodna organizacija rada

Međunarodna organizacija rada (MOR) je specijalizirana organizacija Organizacije ujedinjenih naroda (OUN), utemeljena na tripartitnom poimanju rada (predstavnicima Vlada država, poslodavaca i radničkih sindikata). Tripartitnost kao karakteristika strukture nacionalnih povjerenstava država članica MOR-a jedinstvena je u međunarodnim odnosima (Béguin, 1959.).

*Prof. dr. sc. Marinko Đ. Učur, dipl. pravnik, znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, (marinko.ucur051@gmail.com), 51000 Rijeka, Hrvatska, Cvetan Kovač, bacc. ing. sec., bacc. ing. traff., ESSE - Europsko društvo inženjera sigurnosti, 10000 Zagreb, Hrvatska, dr. sc. Ivana Krišto, dipl. ing. sig., Grad Zagreb, 10000 Zagreb, Hrvatska, Ana Šijaković, univ. spec. oec., dipl. ing. sig., ESSE - Europsko društvo inženjera sigurnosti, 10000 Zagreb, Hrvatska.

Predstavnicima su „reprezentativni“ (poslodavci i radnički sindikati) ravnopravni i međusobno neovisni. Tako sudjeluju u postupku donošenja konvencija i preporuka, kao i drugih akata MOR-a kojima se uređuje i učvršćuje tripartizam, univerzalnost, fleksibilnost i realizam. Na socijalnoj pravdi i univerzalnom miru temelje se najviši ciljevi života i rada čovjeka (Zlatović, 2016.).

Proklamiran je pošten, slobodan i produktivan rad u uvjetima slobode, jednakosti, sigurnosti i ljudskog dostojanstva (osmosatno radno vrijeme, zaštita majčinstva, rad djece, invalida, sigurnost i zaštita zdravlja; poboljšavanje uvjeta rada u cijelom svijetu i u svim djelatnostima (Učur, Laleta, 2007.).

Na skupštini (konferenciji) MOR-a svaki predstavnik ima samostalan i odvojen glas. Međunarodna konferencija rada donosi odluke, u pravilu,

dvotrećinskom većinom, a održava se jedanput godišnje. Upravno tijelo je izvršno tijelo tripartitne strukture, rukovodi radom MOR-a između skupština (konferencija). Međunarodni ured rada je stalno tajništvo sa sjedištem u Ženevi¹. Udruge radnika i poslodavaca su autonomne, dobrovoljne, neovisne i reprezentativne.

Sadržaj konvencija MOR-a su minimalni radni standardi (prava čovjeka na radu kao prirodna prava, ljudska prava) i ne mogu se (i ne smiju) derogirati normama nacionalnih propisa, odnosno devalvirati praksom u određenoj državi.

Konvencije i preporuke su formalni, pisani, direktni heteronomni izvori (vrela) prava međunarodnog karaktera, specifičnog ranga (hijerarhije), subjektivnog, vremenskog i prostornog učinka (Učur, 2007.).

Opća (Generalna) skupština OUN-a donijela je 14.12.1946. godine Zaključak o „povezivanju“ MOR-a s OUN-om. Protokol je potpisan 19.12.1946. godine. Tako je MOR postao specijalizirana organizacija OUN-a. U međunarodnim odnosima ima svojstvo pravne osobe.

O nekim pitanjima u sadržaju konvencija

Nema niti jednog pitanja koje se odnosi na uvjete rada (u širem smislu) koji nisu uređeni konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada. Može se reći da se najveći dio odnosi na uvjete rada koji određuju (determiniraju), što izravno, što neizravno sigurnost na radu i zaštitu zdravlja na radu (Učur, Laleta, 2007.).

Neka od tih pitanja su:

Sindikalno organiziranje i udruživanje, sindikalna prava i slobode (uređivanje zaštite zdravlja na radu u kolektivnim ugovorima, sindikalni povjerenici zaštite na radu, posebno zaštićene osobe na radu i zastupanje u sporovima i dr.),

- Zabrana diskriminacije i prisilnog rada,
- Radno vrijeme i odmori,
- Posebna zaštita djece, žena invalida,
- Zaštita zdravlja na radu,

- Sigurnost na radu,
- Zaštita radne okoline (okoliša),
- Zaštita pomoraca i drugih radnika na brodovima,
- Inspekcija rada,
- Stručno osposobljavanje za rad,
- Socijalna sigurnost (minimalne norme socijalnog osiguranja),
- Davanja za slučaj nesreće na radu, profesionalne bolesti i druge bolesti u vezi s radom,
- Provjera stečenih znanja i liječnički pregledi i dr.

Pravo sigurnosti na radu i zaštite zdravlja na radu je i univerzalno prirodno pravo. Ne može se „prodati“ niti zamijeniti „po bilo kojoj cijeni“. Uzdiže dostojanstvo radnika. Imaju normativno-pravni izraz u pravnim normama od univerzalnih do nacionalnih vrela prava u postavljenim standardima. Kao dio svjetske kulture i pravne umnosti nisu nastale „naglo“, odnosno *ad hoc*. Ti dokumenti i po sadržaju i po formi čuvaju dignitet čovjeka. To je stalno i apriorno, jer izrasta na slobodnom radu čovjeka i njegovom pravu na rad te drugim slobodama i pravima, kao sadašnjosti i budućnosti slobodnog čovjeka i društva, u skladu s Općom (univerzalnom) deklaracijom o pravima čovjeka iz 1948. godine. Samo pravo utemeljeno na prirodnoj i socijalnoj pravdi može osigurati načela pravnih normi iz navedenih vrela prava, a izostat će žrtve i štetne (druge) posljedice (Perović, 2011.).

Bez suvremene organizacije rada i izvođenja radnog procesa po stručnim i znanstvenim zahtjevima nema suvremene zaštite na radu (sigurnosti na radu i zaštite zdravlja na radu). U realiziranju sadržaja ovih normi sudjeluju brojni subjekti u još brojnijim odnosima, ne samo zbog preventivnog djelovanja sprječavanja ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti povezanih s radom te zaštite radnog okoliša, već i radi/i zbog očuvanja nesmetanog duševnog i tjelesnog zdravlja, a posebno razvoja mladeži, zaštite žena od rizika koji bi mogli ugroziti ostvarivanje majčinstva, zaštite invalida i profesionalno oboljelih osoba od daljnje oštećenja zdravlja i umanjenja njihove radne sposobnosti te radi očuvanja radne sposobnosti starijih radnika u granicama primjerenim njihove

¹U članstvu MOR-a su 183. zemlje (države). Republika Hrvatska je članica MOR-a od 30. lipnja 1992. godine.

voj životnoj dobi, ali i zbog (i radi) osiguranja zahtjeva kojima moraju udovoljavati sredstva rada i objekti namijenjeni za rad (*Učur, 2013.*).

Sve brže (pa i radikalnije) i neminovno se mijenja tehnologija i organizacija rada, u skladu s informacijskim i drugim zahtjevima i sve zahtjevnijim kompetencijama radnika, novim (modernim) sredstvima rada i radnim prostorima i prostorijama. To sve zahtijeva suvremeno reguliranje, realizaciju i zaštitu realizacije (ostvarivanja) sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

U ostvarivanju obveza u tim odnosima najviše odgovara poslodavac. To su najteže, najskuplje i najsloženije obveze. No, te obveze se odnose i na autonomno uređivanje tih odnosa normativnim općim aktima, u skladu sa zakonom i drugim propisima. Reguliranje i realizacija odnosi se na: osposobljavanje za rad na siguran način, obavješćivanje i savjetovanje s radnicima i njihovim predstavnicima, u realiziranju posebne zaštite osobito za zaštićene kategorije radnika i na poslovima s posebnim uvjetima rada; nabavi, korištenju, održavanju i zamjeni sredstava rada i osobne zaštitne opreme te u radnim postupcima, ispitivanju radnog okoliša, zaštiti od požara, evakuaciji i spašavanju, organiziranju poslova i obavljanju zaštite na radu bez obzira obavljaju li to osobno ili na drugi, zakonom određeni način, odnosno prema tijelima nadzora i drugim subjektima u svim navedenim odnosima.

Prirodno pravo (ljudsko pravo, pravo čovjeka) čovjeka je da uživa pravedne i povoljne uvjete rada koji, napose osiguravaju: pravo na plaću i naknade (jednake za jednake uvjete rada, odnosno jednake vrijednosti bez ikakvog razlikovanja) ravnopravnost muškarca i žene, pristojan život radnika i njihovih obitelji, sigurne i zdrave uvjete rada, jednaku mogućnost napredovanja, ograničeno radno vrijeme, odmor i dopuste, plaćene blagdanе i drugo.

O tome postoje brojni stručni i znanstveni radovi u svijetu, zdravstvene metode koje objašnjavaju pitanja i odnose uređene univerzalnim i nacionalnim vrelima prava zaštite na radu u obavljanju različitih radnih operacija u brojnim djelatnostima. Ova različitost povećava brojnost mjera i sredstava, postupaka tijela koja izravno ili neizravno sudjeluju u realizaciji tih odnosa. Cilj

je što viši stupanj fizičkog, duševnog i socijalnog blagostanja radnika svih profesija i skupina, zvanja i znanja, dobnih i rodniх svojstava (oznaka) i drugih karakteristika.

Uvijek je u pitanju temeljno pravo čovjeka na rad i u radnom okolišu. Njega treba objašnjavati multidisciplinarno pomoću tehničkih, zdravstvenih, pravnih, psiholoških, andragoških, ekonomskih i drugih disciplina i metoda (*Učur, 2020.*).

OBVEZE DRŽAVA ČLANICA MOR-a

Države članice obvezne su konvencije prihvaćene na Konferenciji MOR-a podnijeti svojem zakonodavnom tijelu za donošenje odgovarajuće odluke. Tu obvezu ima i država članica koja je, prilikom glasanja o određenoj konvenciji glasala na konvenciji (skupštini) „protiv“. Prilikom ratifikacije nisu dopuštene nikakve izmjene (dopune). Konvencija se, u pravilu, mora prihvatiti u cijelosti, osim ako je u samoj konvenciji izriekom dopušteno „stavljanje rezervi“ na određene odredbe te konvencije.

Država članica koja ratificira konvenciju ima obvezu strogo se držati i striktno primjenjivati konvenciju. Država članica koja ratificira konvenciju dužna je svake godine podnositi izvješće o primjeni konvencije (uz druge podatke propisane za godišnje izvješće).

REPUBLIKA HRVATSKA I MOR

Republika Hrvatska je svojim pristankom povezana s međunarodnim ugovorom – „notifikacija o sukcesiji“ određenih konvencija MOR-a. Notifikacijom o sukcesiji Republika Hrvatska stranka je MOR-a od 8. listopada 1991. godine.²

Konvencija stupa na snagu za Republiku Hrvatsku u skladu s odredbama konvencije, a po pravnoj je snazi iznad zakona.

²Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora (N.N., br. 28/96.; Odluka (od 16.2.1994.) o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji (N.N., br. 2/94., 6/94.; Odluka (od 11.5.1995.) o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji (N.N., 6/95., 10/95.).

Ustav Republike Hrvatske³ uređuje: državu (i) kao socijalnu državu (čl. 1. st. 1.); „najviše vrednote ustavnog poretka... i temelj za tumačenje Ustava...su sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova... socijalna pravda... socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka,... očuvanje... čovjekova okoliša, vladavine prava...“(čl. 3.); „Tko se ogriješi o odredbe Ustava o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, osobno je odgovoran i ne može se pravdati višim nalogom“ (članak 20.); „Svakom se jamči na pravo udruživanja radi zaštite njihovih probitaka ili zanimanja za socijalna, gospodarska, politička, nacionalna, kulturna i druga uvjerenja i ciljeve. Radi toga svatko može slobodno osnivati sindikate i druge udruge, uključivati se u njih ili iz njih istupiti u skladu sa zakonom“ (članak 43. st. 1.); „Pravo zaposlenih i članova njihovih obitelji na socijalnu sigurnost i socijalno osiguranje uređuje se zakonom i kolektivnim ugovorom“ (članak 56. st. 1.); „Radi zaštite svojih gospodarskih i socijalnih interesa, svi zaposleni imaju pravo osnivati sindikate i slobodno u njih stupati i iz njih istupati. Sindikati mogu osnivati svoje saveze i udruživati se u međunarodne sindikalne organizacije... Poslodavci imaju pravo osnivati udruge i slobodno u njih stupati i iz njih istupati“ (članak 59.); Jamči se pravo na štrajk (članak 60. st. 1.); „Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove odredbe mogu se mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima nave-

³Vidi: Ustav Republike Hrvatske, (N.N., br. 56/90., 135/97., 08/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10., 05/14.)

deni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava“ (članak 140.).

Vlada Republike Hrvatske je 16. veljače 1994. godine donijela Odluku o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada koji je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji (i to od 8. listopada 1991.). U pitanju su 34. konvencije točno određenog broja, naziva i datuma donošenja te oznaka gdje je konvencija objavljena „u službenom glasilu država prednice“ do objavljivanja na hrvatskom jeziku u „Narodnim novinama – Međunarodni ugovori“. Zatim je donesena odluka (istog naziva) 11. svibnja 1995. godine. Pojedine konvencije objavljene su u određenim brojevima Narodnih novina, službenog glasila Republike Hrvatske (Učur et al., 2023).

KONVENCIJE MOR-a KOJE JE RH RATIFICIRALA

Konvencije Međunarodne organizacije rada koje je Republika Hrvatska ratificirala⁴, a objavljene su u službenom glasilu Republike Hrvatske, Narodnim novinama - Međunarodni ugovori, i to u originalu na engleskom jeziku te prijevodu na hrvatski (standardni) jezik prikazane su u Tablici 1.

⁴Ratifikacija (lat. ratificatio), u međunarodnom pravu, jednostrano očitovanje jedne ugovorne strane drugoj ugovornoj strani da potpisani međunarodni ugovor prihvaća kao obvezatan. Nastala je u doba građanskih revolucija kao izraz nadzora predstavničke vlasti nad izvršnom. Podloga za ratifikaciju obično je akt najvišega tijela vlasti (npr. parlamenta ili šefa države) koje je ustavom ovlašteno sklapati međunarodne ugovore; izvor: Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51929>, pristupljeno: 25.11.2023.

Tablica 1. Konvencije MOR-a koje je ratificirala Republika Hrvatska**Table 1. ILO Conventions ratified by the Republic of Croatia**

Konvencija broj	Naziv konvencije
C 003	Konvencija o zapošljavanju žena prije i poslije porođaja ⁵
C 008	Konvencija o naknadi za nezaposlene u slučaju gubitka ili potapanja broda ⁶ Nije na snazi, abrogirana konvencija - Odlukom Međunarodne konferencije rada na njezinoj 109. sjednici (2021.)
C 009	Konvencija o osnivanju olakšica za zapošljavanje pomoraca ⁷ Nije na snazi, abrogirana konvencija - Odlukom Međunarodne konferencije rada na njezinoj 109. sjednici (2021.)
C 011	Konvencija o pravima udruživanja i kombinacije poljoprivrednih radnika ⁸
C 012	Konvencija o naknadama za radnike u poljoprivredi ⁹
C 013	Konvencija o uporabi olovnog bjelila u slikarstvu ¹⁰
C 014	Konvencija o tjednom odmoru u industrijskim poduzećima ¹¹
C 016	Konvencija o obveznom zdravstvenom pregledu djece i mladeži zaposlenih na moru ¹² Nije na snazi, abrogirana konvencija - Odlukom Međunarodne konferencije rada na njezinoj 109. sjednici (2021.)
C 017	Konvencija o naknadi koja se isplaćuje radnicima za slučaj nesreće na radu ¹³
C 018	Konvencija o naknadama koje se isplaćuju radnicima za profesionalne bolesti ¹⁴
C 019	Konvencija o jednakom postupanju prema domaćim i stranim radnicima u pogledu naknade štete za nesreće na radu ¹⁵
C 022	Konvencija o mornarskim člancima ugovora ¹⁶ Nije na snazi, automatski otkazivanje 12. veljače 2011. konvencijom MLC, 2006.
C 023	Konvencija o repatrijaciji pomoraca ¹⁷ Nije na snazi, automatski otkazivanje 12. veljače 2011. konvencijom MLC, 2006.
C 024	Osiguranje za slučaj bolesti industrijskih i trgovačkih radnika i domaće posluge ¹⁸
C 025	Konvencija o zdravstvenom osiguranju poljoprivrednih radnika ¹⁹
C 027	Konvencija o označavanju težine na teškim paketima koji se prevoze plovilima ²⁰
C 029	Konvencija o prisilnom ili obveznom radu ²¹
C 032	Konvencija o zaštiti od nesreća radnika zaposlenih na utovaru ili istovaru brodova (revidirana) ²²
C 045	Konvencija o zapošljavanju žena na poslovima koji se obavljaju pod zemljom u rudnicima svih vrsta ²³
C 048	Konvencija o uspostavi međunarodnog sustava za održavanje prava iz invalidskog, starosnog i osiguranja za udovice i siročad ²⁴

⁵Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_02_3_19.html, pristupljeno: 23.11.2023.⁶Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_28.html, pristupljeno: 23.11.2023.⁷Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_29.html, pristupljeno: 23.11.2023.⁸Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_02_3_21.html, pristupljeno: 23.11.2023.⁹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_01_1_5.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹⁰Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_10_73.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹¹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_01_1_6.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹²Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_31.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹³Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_01_1_7.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹⁴Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_01_1_8.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹⁵Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_97.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹⁶Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_30.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹⁷Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_32.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹⁸Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1995_05_6_35.html, pristupljeno: 23.11.2023.¹⁹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_98.html, pristupljeno: 23.11.2023.²⁰Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_09_11_136.html, pristupljeno: 23.11.2023.²¹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_04_5_51.html, pristupljeno: 23.11.2023.²²Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_04_8_49.html, pristupljeno: 23.11.2023.²³Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_01_1_9.html, pristupljeno: 23.11.2023.²⁴Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_99.html, pristupljeno: 23.11.2023.

C 053	Konvencija o minimalnim zahtjevima profesionalne sposobnosti za zapovjednike i časnike na trgovačkim brodovima ²⁵ Nije na snazi, abrogirana konvencija - Odlukom Međunarodne konferencije rada na njezinoj 109. sjednici (2021.)
C 056	Konvencija o zdravstvenom osiguranju pomoraca ²⁶ Nije na snazi, automatsko otkazivanje 12. veljače 2011. konvencijom MLC, 2006.
C 069	Konvencija o certificiranju brodskih kuhara ²⁷ Nije na snazi, automatsko otkazivanje 12. veljače 2011. konvencijom MLC, 2006.
C 073	Konvencija o zdravstvenom pregledu pomoraca ²⁸ Nije na snazi, abrogirana konvencija - Odlukom Međunarodne konferencije rada na njezinoj 109. sjednici (2021.)
C 074	Konvencija o izdavanju svjedodžbi sposobnim pomorcima ²⁹ Nije na snazi, abrogirana konvencija - Odlukom Međunarodne konferencije rada na njezinoj 109. sjednici (2021.)
C 081	Konvencija o inspekciji rada u industriji i trgovini ³⁰
C 087	Konvencija o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje ³¹
C 090	Noćni rad mladih osoba (industrija); (revidirana) ³²
C 091	Konvencija o plaćenom godišnjem odmoru za pomorce ³³ Nije na snazi, abrogirana konvencija - Odlukom Međunarodne konferencije rada na njezinoj 109. sjednici (2021.)
C 092	Smještaj posade (revidirana) ³⁴ Nije na snazi, automatsko otkazivanje 12. veljače 2011. konvencijom MLC, 2006.
C 098	Konvencija o primjeni načela prava na organiziranje i kolektivno pregovaranje ³⁵
C 100	Konvencija o jednakim naknadama za radnike i žene za rad jednake vrijednosti ³⁶
C 102	Konvencija o najnižim standardima socijalne sigurnosti ³⁷
C 103	Konvencija o zaštiti majčinstva ³⁸
C 105	Konvencija o ukinuću prisilnog rada ³⁹
C 106	Konvencija o tjednom odmoru u trgovini i uredima ⁴⁰
C 109	Plaće, radno vrijeme na brodu i brojno stanje posade (revidirana) Nije na snazi. ⁴¹
C 111	Konvencija o diskriminaciji u odnosu na zaposlenje i zanimanje ⁴²
C 113	Konvencija o zdravstvenom pregledu ribara ⁴³
C 116	Revizija završnih članaka ⁴⁴
C 119	Čuvanje strojeva

²⁵Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_04_8_50.html, pristupljeno: 23.11.2023.

²⁶Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_10_74.html, pristupljeno: 23.11.2023.

²⁷Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_93.html, pristupljeno: 23.11.2023.

²⁸Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_94.html, pristupljeno: 23.11.2023.

²⁹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_92.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³⁰Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_26.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³¹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_02_3_22.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³²Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1995_05_6_35.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³³Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_09_11_135.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³⁴Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1995_05_6_35.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³⁵Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_02_3_23.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³⁶Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_02_3_24.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³⁷Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_01_1_10.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³⁸Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_02_3_20.html, pristupljeno: 23.11.2023.

³⁹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1996_10_12_75.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁴⁰Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_23.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁴¹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1995_05_6_35.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁴²Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_04_5_52.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁴³Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_95.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁴⁴Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_02_3_25.html, pristupljeno: 23.11.2023.

C 121	Naknada za nesreću na radu ⁴⁵
C 122	Konvencija o politici zapošljavanja ⁴⁶
C 129	Konvencija o inspekciji rada u poljoprivredi ⁴⁷
C 132	Konvencija o plaćenom godišnjem odmoru (revidirana) ⁴⁸
C 135	Konvencija o zaštiti predstavnika radnika u poduzeću i pogodnostima koje bi im trebalo osigurati ⁴⁹
C 136	Zaštita od opasnosti i trovanja benzenom ⁵⁰
C 138	Konvencija o minimalnoj dobi za prijem u radni odnos ⁵¹
C 139	Rak kao profesionalna bolest ⁵²
C 144	Konvencija o tripartitnim konzultacijama radi promicanja provedbe međunarodnih radnih standarda ⁵³
C 147	Konvencija o minimalnim standardima na trgovačkim brodovima ⁵⁴ Nije na snazi, automatsko otkazivanje 12. veljače 2011. konvencijom MLC, 2006.
C 148	Radno okruženje (zagađenje zraka, buka i vibracije) ⁵⁵
C 155	Konvencija o sigurnosti i zdravlju na radu i radnoj okolini ⁵⁶
C 156	Konvencija o jednakim mogućnostima i jednakom tretmanu radnika i radnica: radnici s obiteljskim obvezama ⁵⁷
C 159	Konvencije o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom ⁵⁸
C 161	Služba za zaštitu zdravlja na radu ⁵⁹
C 162	Konvencija o sigurnosti pri uporabi azbesta ⁶⁰
C 182	Konvencija o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada ⁶¹
C 185	Konvencija kojom se mijenja Konvencija o identifikacijskim ispravama pomoraca iz 1958. godine ⁶²

Izvor: Narodne novine, službeno glasilo RH, Međunarodni ugovori

⁴⁵Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1995_05_6_35.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁴⁶Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_10_11_108.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁴⁷Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_25.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁴⁸Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_27.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁴⁹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_04_5_53.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵⁰Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1995_05_6_35.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵¹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2002_02_3_24.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵²Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1995_05_6_35.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵³Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2019_12_10_72.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵⁴Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1996_03_4_25.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵⁵Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1995_05_6_35.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵⁶Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_101.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵⁷Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2000_04_5_54.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵⁸Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_96.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁵⁹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/1995_05_6_35.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁶⁰Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_100.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁶¹Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2001_04_5_40.html, pristupljeno: 23.11.2023.

⁶²Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2011_07_10_85.html, pristupljeno: 23.11.2023.

TEMELJNE KONVENCIJE MOR-a

U Tablici 2 prikazano je deset temeljnih Konvencija MOR-a.

Tablica 2. Temeljne konvencije MOR-a

Table 2. Basic conventions of the ILO

Konvencija broj	Naziv konvencije
C 029	Konvencija o prisilnom ili obveznom radu ⁶³
C 087	Konvencija o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje ⁶⁴
C 098	Konvencija o primjeni načela prava na organiziranje i kolektivno pregovaranje ⁶⁵
C 100	Konvencija o jednakim naknadama za radnike i žene za rad jednake vrijednosti ⁶⁶
C 105	Konvencija o ukinuću prisilnog rada ⁶⁷
C 111	Konvencija o diskriminaciji u odnosu na zaposlenje i zanimanje ⁶⁸
C 138	Konvencija o minimalnoj dobi za prijem u radni odnos ⁶⁹
C 155	Konvencija o sigurnosti i zdravlju na radu i radnoj okolini ⁷⁰
C 182	Konvencija o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada ⁷¹
C 187	Promotivni okvir za Konvenciju o sigurnosti i zdravlju na radu ⁷²

Izvor: <https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12000:0::NO::>

⁶³Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312174:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁶⁴Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312232:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁶⁵Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312243:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁶⁶Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312245:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁶⁷Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312250:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁶⁸Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312256:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁶⁹Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312283:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁷⁰Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312300:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁷¹Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312327:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁷²Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312332:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

Inače, ne samo u navedenim već i u drugim konvencijama MOR-a „postavljeni“ su „minimalni radni standardi“ na međunarodnoj razini. U određenom broju konvencija nisu utvrđeni sadržaji određenih prava što je, u pravilu, predmet uređivanja nacionalnim propisima (zakonima, provedbenim propisima heterogenog i autonomnog karaktera). Riječ je o svojevrsnom „pretvaranju“ apstraktnih (parcijalno utvrđenih) prava u „pozitivnom pravu“ pojedinih država, što je vrlo zahtjevno i ne samo nomotehnički posao. To je još zahtjevnije kada su u pitanju prirodna prava (ljudska prava, prava čovjeka) na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu. Ta prava od univerzalnih postaju nacionalna. Državu ništa ne sprječava da svojim zakonodavstvom to uređuje „povoljnije“ i regulira veći fond prava i osigura njihovo potpunije ostvarivanje i zaštitu. Ta prava pripadaju čovjeku (radniku, osobi na radu), bez obzira na naziv propisa, postupak njegovog donošenja, prostornog i vremenskog važenja.

KONVENCIJE U PODRUČJU SIGURNOSTI I ZAŠTITE ZDRAVLJA NA RADU

Tablica 3. Temeljne konvencije o sigurnosti i zdravlju na radu

Table 3. Basic conventions on safety and health at work

Godina	Konvencija broj	Naziv konvencije i godina donošenja
1981.	C 155	Konvencija o sigurnosti i zdravlju na radu i radnoj okolini ⁷³
2006.	C 187	Promotivni okvir za Konvenciju o sigurnosti i zdravlju na radu ⁷⁴

Tablica 4. Opće odredbe

Table 4. General provisions

Godina	Konvencija broj	Naziv konvencije i godina donošenja
1985.	C 161	Služba za zaštitu zdravlja na radu ⁷⁵

⁷³Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:P12100_INSTRUMENT_ID:312300, pristupljeno: 23.11.2023.

⁷⁴Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312332:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁷⁵Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312306:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

Tablica 5. Zaštita od posebnih rizika

Table 5. Protection against special risks

Godina	Konvencija broj	Naziv konvencije i godina donošenja
1921.	C 013	Konvencija o uporabi olovnog bjelila u slikarstvu ⁷⁶
1960.	C 115	Konvencija o zaštiti od zračenja ⁷⁷
1963.	C 119	Konvencija o čuvanju strojeva ⁷⁸
1967.	C 127	Konvencija o maksimalnoj težini ⁷⁹
1971.	C 136	Benzenska konvencija ⁸⁰
1974.	C 139	Rak kao profesionalna bolest ⁸¹
1977.	C 148	Konvencija o radnom okružju (onečišćenje zraka, buka, vibracije) ⁸²
1986.	C 162	Konvencija o sigurnosti pri uporabi azbesta ⁸³
1990.	C 170	Konvencija o kemikalijama ⁸⁴
1993.	C 174	Konvencija o sprječavanju velikih industrijskih nesreća ⁸⁵

⁷⁶Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312158:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁷⁷Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312260:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁷⁸Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312264:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁷⁹Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312272:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁸⁰Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312281:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁸¹Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312284:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁸²Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312293:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁸³Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312307:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁸⁴Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312315:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁸⁵Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312319:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

Tablica 6. Zaštita u određenim granama djelatnosti

Table 6. Protection in certain branches of activity

Godina	Konvencija broj	Naziv konvencije i godina donošenja
1935.	C 045	Konvencija o zapošljavanju žena na poslovima koji se obavljaju pod zemljom u rudnicima svih vrsta ⁸⁶
1937.	C 062	Konvencija o sigurnosnim odredbama (zgrada) ⁸⁷
1964.	C 120	Konvencija o higijeni (trgovina i uredi) ⁸⁸
1988.	C 167	Konvencija o sigurnosti i zdravlju u građevinarstvu ⁸⁹
1995.	C 176	Konvencija o sigurnosti i zdravlju u rudnicima ⁹⁰
2001.	C 184	Konvencija o sigurnosti i zdravlju u poljoprivredi ⁹¹

Izvor: <https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12030::NO::>

KONVENCIJA O SIGURNOSTI I ZDRAVLJU NA RADU I RADNOJ OKOLINI (C155)

Konvencija o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu i o radnoj okolini (Konvencija MOR-a broj 155.) predstavlja najpotpuniju konvenciju o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu i u radnoj okolini. Sadržaj Konvencije daje „okvirne“ definicije djelatnosti, poslodavca, radnika, zdravlja i drugih pojmova; propisuje obveze države koja ratificira Konvenciju; vlasti te države, poslodavca i udruge poslodavaca, radnika i njegovih sindikata (i udru-

⁸⁶Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312190:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁸⁷Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312207:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁸⁸Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312265:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁸⁹Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312312:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁹⁰Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312321:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

⁹¹Dostupno na: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORML EXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312329:NO, pristupljeno: 23.11.2023.

ga); obveza socijalnog dijaloga socijalnih partnera u postupcima donošenja zakona i drugih propisa; eventualnog „isključenja“ nekih djelatnosti i mjera od primjene odredbi Konvencije, socijalni dijalog i na razini poduzeća i drugim razinama.

U cilju sigurnosti na radu „zaštite zdravlja na radu i u radnom okruženju“, pored „nominiranja“ subjekata (adresata), njihovih prava, obveza i odgovornosti, propisane su mjere koje se odnose na projektiranje, održavanje, rekonstrukciju i druge preinake prostora i prostorija za rad; nabava, održavanje i uporaba sredstava i uređaja za rad; tehnološki proces i korištenje opasnih i štetnih tvari.

Konvencija ističe zaštitu osoba na radu u svim „fazama“: kod školovanja, uvođenja u posao, obrazovanja i osposobljavanja, korištenja osobne i zajedničke zaštitne opreme, na radnom mjestu, suradnju s drugim radnicima na radu, poslodavcem i njegovim ovlaštenicima, prijave opasnosti (rizika) u obavljanju poslova i druga pitanja.

U drugim konvencijama iz područja zaštite na radu preciziraju se pojedine obveze utvrđene u ovoj Konvenciji, subjekti i odnosi i druga pitanja.

U odredbama „I. dio Domašaj i definicije“ (čl.1.-3.):

- Konvencija ističe značaj i ulogu socijalnog dijaloga socijalnih partnera (vlada država, udruga poslodavaca, udruga radnika (radničkih sindikata); udruge poslodavaca i udruge sindikata trebaju biti reprezentativne;
- Daje državama koje ratificiraju Konvenciju mogućnost „isključiti mjere primjene, djelomično ili u cijelosti, određene grane gospodarske djelatnosti, kao što je pomorstvo ili ribarstvo, a u odnosu na koje se javljaju posebni problemi većeg značaja“, uz obvezu da o tome izvijeste i to obrazlože Međunarodnom uredu rada, uz „opis mjera koje su poduzete kako bi se zaposlenicima u isključenim granama osigurala odgovarajuća zaštita“;
- Ova Konvencija primjenjuje se na sve radnike u „obuhvaćenim granama gospodarske djelatnosti“, uz mogućnost isključenja iz primjene „ograničene kategorije radnika

u odnosu na koje postoje posebne poteškoće“;

- Odredi sadržaj (definiciju) izraza: „grane gospodarske djelatnosti“, „radnici“, „radno mjesto“ („obuhvaća sva mjesta na kojima radnici moraju biti ili na koja moraju ići zbog posla i koja su pod izravnom ili neizravnom kontrolom poslodavca“), „propis“, „zdravlje“ (kada se odnosi na rad, ne označava samo izostanak bolesti ili nesposobnost, on također uključuje tjelesne i duševne čimbenike koji utječu na zdravlje, a koji su u izravnoj vezi sa sigurnošću i higijenom na radu)“.

U odredbama „II dio. - Načela socijalne politike“ (čl.4.-7.):

- Obveza je države „u okviru nacionalnih uvjeta i prakse... utvrditi, provoditi i periodično revidirati jedinstvenu nacionalnu politiku sigurnosti i zaštite zdravlja na radu te radnog okruženja“ (u socijalnom dijalogu utvrđenih);
- „Cilj te politike mora biti sprečavanje nesreća i ozljeda, koje utječu na zdravlje, a nastaju kao posljedica rada, povezane su s radom ili se događaju tijekom rada, na način da se umanje, u mjeri u kojoj je to moguće, uzroci opasnosti svojstveni radnom okruženju“;
- „Politika države mora voditi brigu o glavnim područjima djelovanja u onoj mjeri u kojoj ona utječe na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu i radnom okruženju“ (projektiranje, ispitivanje, odabir, zamjena, ugrađivanje, izmještaj, uporaba i održavanje materijalnih elemenata rada (radna mjesta, radno okruženje, alati, strojevi i oprema, kemijske, fizikalne i biološke tvari i agensi, radni procesi), u taj dio ulaze i „odnosi između materijalnih elemenata rada i osoba koje „obavljaju ili nadgledaju rad te prilagođavanje strojeva, opreme, radnog vremena, organizacije rada i radnih procesa, tjelesnim i duševnim sposobnostima radnika, izobrazba... u postizanju odgovarajuće razine sigurnosti i zdravlja, „komunikaciju i suradnju“ na svim odgova-

rajućim razinama; zabranu sankcioniranja za dosljedno poštivanje navedenih odredbi“; „dužnosti i odgovornosti subjekata navedenih odredbi“; dužnosti i odgovornosti subjekata za provođenje navedene politike; obveza „pravovremenog preispitivanja sadržaja i načina realizacije navedene politike“.

U odredbama „III. dio - Djelovanje na nacionalnoj razini“ (članak 8.-15.):

- Obvezuje državu da „mora donošenjem zakona ili drugih propisa ili na drugi način... poduzeti sve potrebne mjere za provedbu... ove konvencije“ (čl. 8.);
- Sustav inspekcija i u „odgovarajuće kazne“ za provođenje propisa i kršenje propisa;
- Poslodavci i radnici moraju dobiti upute „koje će im pomoći da ispunjavaju zakonske obveze“;
- Obveze „nadležnih vlasti“ koje „moraju osigurati progresivno djelovanje...“ (od projektiranja... do promjena na objektima, tehničkoj opremi i „promjene postupka koji su utvrdile nadležne vlasti“; zabrane, ograničenja ili uvjetovano...“ radnih procesa, tvari i agensa... opasnih za zdravlje; posebno uređivanje, prijavljivanje i evidentiranje nesreća na poslu i profesionalnih bolesti te njihova istraga ako su „nastale tijekom rada ili u vezi s radom... kao posljedica opasnih situacija“; „godišnje izvješće o nesrećama na poslu, profesionalnim bolestima i „ostalim ozljedama koje su nastale tijekom rada ili u vezi s radom“; uspostavljanje i proširivanje sustava za ispitivanje kemijskih, fizikalnih ili bioloških agensa u odnosu na opasnosti koju oni predstavljaju za zdravlje radnika...“; propisane obveze odnose se na „sve koji projektiraju, proizvode, uvoze, osiguravaju ili premještaju strojeve, opremu ili tvari u profesionalne svrhe...“, a odnose se na provjeravanje, održavanje, poduku i upute radnicima, upozorenja i drugo u vezi s time;
- Istaknuto je „uvesti... na sve razine obrazovanja i podučavanja... više tehničko, medicinsko i stručno... svih radnika“ radi i u cilju „pitanja sigurnosti, zaštite zdravlja na radu i radnog okruženja“;

- Organiziranje suradnje na svim razinama „u cilju osiguranja zajedničke politike... i mjera njezine provedbe „između „različitih vlasti i tijela“... za primjenu konvencije uz „osnivanje jednog središnjeg tijela““;
- „Radnik koji se udaljio s radnog mjesta u situaciji za koju ima opravdani razlog vjerovati da za njegov život i zdravlje predstavlja neposrednu i ozbiljnu opasnost, mora biti zaštićen od negativnih posljedica u skladu s nacionalnim uvjetima i praksom“. (čl. 13. Konvencije).

U „IV. Dio – Djelovanje na razini poduzeća“ (čl. 16.-21.):

- „... od poslodavca se mora zahtijevati... da radna mjesta, oprema i procesi pod njegovom kontrolom budu sigurni i bez opasnosti za zdravlje“; „da kemijske, fizikalne i biološke tvari i agensi...nisu opasni za zdravlje kad se poduzmu odgovarajuće mjere zaštite“; da „osiguraju odgovarajuću zaštitnu odjeću i zaštitnu opremu“... kako bi se „spriječile opasnosti od nesreće ili štetnih posljedica za zdravlje“;
- Obvezna je suradnja „dva ili više poduzeća... kad obavljaju istovremeno istu djelatnost na jednom mjestu rada...“;
- Poslodavac će poduzeti sve mjere „za rješavanje hitnih slučajeva i nesreća, uključujući odgovarajuće mjere za pružanje prve pomoći“;
- Suradnja poslodavca i radnika predstavlja osnovni „element organizacijskih i drugih mjera...“, a radnici ne mogu imati nikakve troškove...;
- Na razini poduzeća „nužna je suradnja među radnicima, suradnja predstavnika radnika s poslodavcem, njihovo informiranje i savjetovanje s njima, odgovarajuća izobrazba i poduka radnika, obveza radnika prijaviti svaku opasnost, a obveza poslodavca da opasnost otkloni (čl. 19. Konvencije).

ZAKLJUČAK

Više od 100 godina MOR brojnim konvencijama i preporukama uređuje pitanja i odnose uvjeta

rada osoba na radu i tako određuje minimalne radne standarde u području sigurnosti i zaštite zdravlja na radu. U pitanju su prirodna prava (ljudska prava, prava čovjeka) koja se odnose na zaštitu na radu u najširem smislu.

Pravnom snagom, hijerarhijom i univerzalnim karakterom, uz Ustav MOR-a, konvencije stvaraju osnovni okvir za uređivanje, realiziranje i nadzor živih, primjenjivih i promjenjivih radnih odnosa (kolektivnih i individualnih), a u sklopu njih, posebno sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.

Republika Hrvatska notificirala⁹² je i tako u svoj pravni sustav prenijela sve najvažnije konvencije čiji se sadržaj odnosi na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu. Po pravnoj snazi su iznad zakona. Ti odnosi, pored Ustava, uređeni su zakonima, podzakonskim (provedbenim) aktima, ali i brojnim općim normativnim aktima autonomne naravi (kolektivnim ugovorima, pravilnicima o zaštiti na radu, procjenama rizika i drugima). Na taj način jamče pravnu sigurnost i vladavinu prava u zaštiti na radu, posebno u zaštiti žena, djece i mladeži, osoba s invaliditetom i starijih radnika, u obrazovanju i osposobljavanju, davanjima u slučaju nastupanja posljedica industrijskih rizika, drugim

⁹²Notifikacija (kasnolat. notificatio: obavijest), u međunarodnom pravu, priopćenje, jednostrani pravni ili politički akt kojim se adresatu (jednoj ili više država) daje na znanje neki zahtjev, stanje, događaj ili druga pravno relevantna činjenica koja se zbila ili će se zbiti. Da bi proizvelo pravne posljedice, priopćenje mora stići do adresata, a učinak je da se država koja je primila priopćenje ne može pozivati na to da joj sadržaj priopćenja nije bio poznat. Priopćenje je u nekim prilikama obvezatno, npr. priopćenje blokade, registracija međunarodnih ugovora- notifikacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krlež, 2021. Dostupno na: <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44167>>. Pristupljeno 23.11.2023.

standardima, u skladu s načelima prava zaštite na radu, ne zanemarujući niti jedan segment koji se odnosi na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu, kao osobna, neotuđiva prirodna prava.

LITERATURA

Béguin, B.: *ILO and the tripartite system*, International conciliation, Carnegie Endowment for international peace, New York, 1959.

Perović, S.: *Besede s Kopaonika*. Kopaonička škola prirodnog prava, Beograd, 2011. i 2012.

Učur, M., Kovač, C., Šijaković, A., Krišto, I.: *Osnove prava i zakonodavstvo zaštite zdravlja i sigurnosti na radu*, ZIRS, Zagreb, 2023.

Učur, M.: Bogatstvo i trajnost ljudskih prava u vrelima prava (dokumentima), *Zbornik radova*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 293-309, 2020.

Učur, M.: Promišljanje prava zaštite na radu kao samostalne pravne discipline, *Zbornik Veučilišta u Rijeci*, Veučilište u Rijeci, Rijeka, 197-208, 2013.

Učur, M., Laleta, S.: *Konvencije Međunarodne organizacije rada, s komentarima*, Pravni fakultet u Rijeci, Rijeka, 2007.

Učur, M.: *Nomotehnika u radnom pravu i pravu zaštite na radu*, Veučilište u Rijeci, Rijeka, 2007.

Zlatović, D., Malenica, I.: *Novo hrvatsko radno pravo*, Libertina naklada, Rijeka, 2016.

SURVEY OF INTERNATIONAL LABOR ORGANIZATION CONVENTIONS ON HEALTH AND SAFETY AT WORK

SUMMARY: The paper presents the conventions set by the International Labor Organization with special emphasis on those conventions covering the issues of health and safety at work as universal, written sources governing modern-day (collective and individual) work relations. It is a natural right (human right, right of man) to enjoy just and favorable working conditions that ensure: the rights to pay and compensation, equal for equal working conditions, i.e. of equal value without any discrimination, equality of men and women, decent life of the workers and their families, safe and healthy working conditions, equal opportunities for promotion, limited working hours, the right to rest and holidays, paid holidays and other rights. Despite the variations in the classification of the conventions, the paper presents the conventions of the International Labor Organization that the Republic of Croatia has ratified, (in the chronological order in which they were adopted, for it is the sequence in the passing of the conventions that testifies to the development of the labor law and the care for the working and living conditions of workers. A separate section of this paper addresses the convention in the field of safety and health at work.

Key words: *International Labor Organization, safety at work, health at work, conventions, ratification, the Republic of Croatia*

*Professional paper
Received: 2023-04-06
Accepted: 2023-10-22*